

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Musik Læseplan

2019

Indhold

1 Om læseplanens funktion	3
---------------------------	---

2 Læseplanens opbygning	4
-------------------------	---

3 Fagets formål og identitet	5
3.1 Musikfaget og folkeskolens formål	6

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål	7
4.1 Musikudøvelse	7
4.2 Musikalsk skaben	8
4.3 Musikforståelse	8
4.4 Kompetenceområdernes samspil	8

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen	10
5.1 1. trinforløb for 1.-2. klassetrin	10
5.2 2. trinforløb for 3.-4. klassetrin	14
5.3 3. trinforløb for 5.-6. klassetrin	18

6 Tværgående emner og problemstillinger	22
---	----

7 Tværgående temaer	24
7.1 Sproglig udvikling	24
7.2 It og medier	25
7.3 Innovation og entreprenørskab	26

8 Referencer	27
--------------	----

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres.

Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet henimod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet, og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

2 Læseplanens opbygning

Læseplanen beskriver den overordnede ramme for musikfaget i folkeskolen og giver et indblik i fagets indholdsområder. Læseplanen indledes med musikfagets formål og identitet i **kapitel 3**. Den fortsætter med et bredt blik på musik som en vigtig del af menneskers udtryksformer, kultur og liv. Herefter zoomes ind på forholdet mellem musik, faget i folkeskolen og tre dimensioner, faget kan anskues ud fra. I kapitlet berøres områder og arbejdsmåder i folkeskolens formålsparagraf, som er særligt oplagte at inddrage i musikfaget.

I **kapitel 4** beskrives musikfagets kompetenceområder og kompetencemål, deres indbyrdes sammenhæng, og hvordan de i praksis spiller fint sammen, men også kan være svære at skille ad. Kapitlet rundes af med et blik på progression og læring. Først på tværs af de tre kompetenceområder og til sidst inden for hvert enkelt kompetenceområde.

I **kapitel 5** er der fokus på indholdet i undervisningen via en beskrivelse af færdigheds- og vidensområderne. Her udfoldes ideen og indholdet i kompetenceområderne og færdigheds- og vidensområderne. Her gives desuden bud på, hvordan man kan arbejde med dem i praksis.

Indledningsvis skildres progressionen i områderne. Herefter følger en adskilt inddeling i tre trinforløb med beskrivelse af hvert færdigheds- og vidensområde. Tilsammen danner disse tre trinforløb grundlaget for en helhedsorienteret undervisning.

Kapitel 6 har fokus på, hvordan musikfaget kan bidrage til udvikling af kompetencer som samarbejde, lydhørhed og forståelse for forskellige roller i tværfaglig og fællesfaglig undervisning.

Læseplanen afrundes i **kapitel 7** med et blik på, hvordan musikfaget og de tværgående temaer: sproglig udvikling, it og medier og innovation og entreprenørskab kan anskues.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Eleverne skal i faget musik udvikle kompetencer til at opleve musik og til at udtrykke sig i og om musik, herunder synge danske sange. Faget skal bibringe dem forudsætninger for livslang og aktiv deltagelse i musiklivet og for at kunne forholde sig til samfundets mangeartede musiktilbud.

Stk. 2. Eleverne skal beskæftige sig aktivt og skabende med musik. Faget skal medvirke til elevernes følelsesmæssige og intellektuelle udvikling, udvikling af koncentration og motorik samt øge deres forståelse af sig selv som en del af et fællesskab.

Stk. 3. I faget musik skal eleverne udvikle forståelse af dansk og udenlandsk musiktradition som en del af kulturlivet, dels således som den indgår i det aktuelle samfundsliv, dels i dens historiske perspektiv.

Faget musik er et obligatorisk fag i folkeskolen fra 1. til 6. klasse. Undervisningen er opdelt i tre trinforløb: 1.-2. klasse, 3.-4. klasse og 5.-6. klasse. Fælles Mål omfatter tre kompetenceområder: musikudøvelse, musikalsk skaben og musikforståelse.

Musikfaget rummer rige muligheder for at koble faget med fagets formålsparagraf. Musikfaget lægger op til mange alsidige arbejdsformer, som hver især kan understøtte processen hen imod opfyldelsen af kompetencemålene.

Musik i menneskelivet

Musik er en vigtig del af menneskers liv, kultur og fællesskab (Nielsen, 2010). I musikken kan grundlæggende følelser som glæde, gensidig forståelse, tab og fortvivelse komme til udtryk, hvor ord ikke slår til. Derfor er der ofte musik til fest, sportspræstationer og store livsbegivenheder som fødsel, bryllup og død. Der er også musik i hverdagen, måske i baggrunden uden man måske rigtigt bemærker det, mens man køber ind eller ser film. Sommetider vælger man noget *bestemt* musik for at opnå noget. I musikken kan man opleve nærvær, fordybelse og selvforglemmelse, og gennem musik kan man kommunikere med andre.

Musik i skolelivet

I faget musik beskæftiger eleverne sig med forskellige sider af musiklivet. Musikliv skal forstås bredt som en skattekasse af musikalske udtryks- og samværsformer. Det leves i alt fra små musikkulturer til store koncerter og festivaler. Musikliv folder sig ud i medier, i mødet mellem amatører og professionelle og i et mylder af genrer. I undervisningen præsenteres eleverne for forskellige sider af musikliv – og indgår i det. Det kan ske på et utal af måder, som når eleverne synger, spiller, bevæger sig, lytter til musik og selv er musikalsk opfindsomme. I mødet med det gamle, det velkendte, det nye, det anderledes er der rig mulighed for at udforske egne musikalske og historiske rødder. Undervisningen

tager afsæt i dansk og vesteuropæisk musikkultur. I takt med globaliseringen og udviklingen af det multikulturelle samfund vil det være relevant også at forholde sig til andre musikkulturer.

Musikfagets forskellige dimensioner

Musikfaget har mange facetter og kan beskrives med udgangspunkt i forskellige dimensioner. I den kunstneriske dimension er der fokus på oplevelsen, æstetikken, udtrykket, det sanselige og musik som almen menneskelig udtryksform. I den musikvidenskabelige dimension er der fokus på at undersøge, analysere og forstå musik og dens rolle i samfundet. I den praktiske/håndværksmæssige dimension er eleverne selv aktive, udøvende og skabende gennem forskellige aktivitetsformer (Nielsen, 1994).

3.1 Musikfaget og folkeskolens formål

Glæde, ejerskab og undersøgelser sammen

Det er centralt, at eleverne oplever glæden over musikken, lærer noget, udvikler fantasi og erkendelse og får tillid til egne muligheder og ideer. Her må læreren trække på sin professionelle dømmekraft og sit faglige skøn for at finde de bedst egnede måder til at støtte, motivere og anerkende eleven. Her spiller lærerens didaktiske overvejelser og beslutninger en vigtig rolle.

Det er afgørende for oplevelsen, glæden og ejerskabet ved musik, at eleverne inddrages i valg af stof, opgaver og arbejdsmetoder, og at undervisningen kombineres med deres oplevelser, erfaring, kreativitet og viden. Elevinddragelse betyder imidlertid ikke, at eleverne bestemmer det faglige indhold. Læreren må balancere mellem på den ene side at lytte til eleverne, på den anden side at udvide deres horisont. I musik kan de møde det, de ikke støder på af sig selv: det ukendte (både ny og gammel musik) og det gode, som er anderledes end det, de selv ville have valgt. Faget er også en anledning til, at lærer og elever sammen undersøger musikkens forunderlige væsen, struktur og klangunivers.

At være kompetent i musik

Gennem fordybelse og varierende musikaktiviteter kan faget støtte elevernes alsidige udvikling, evne til at tage stilling og handle og udvikle almene kompetencer. Kompetence skal forstås som evnen til at anvende viden og færdigheder i den konkrete kontekst. At være kompetent i musik kan være at synge, bevæge sig til musik eller spille på et instrument, samarbejde, få ideer, associere, lytte, være modtagelige overfor musikken, kunne lede eller følge opmærksomt, knække læsekoden ift. noder eller opfinde grafisk partitur (Adrian, 2018). Det kan også være, at elevernes egne ideer udtrykkes i sang, musik og bevægelse eller omvendt: at musikken inspirerer eleverne til nye udtryk i ord, maleri og billeder (Espeland 2001).

Demokratiske og personlige værdier

I musikundervisningen tilbydes elever nye roller, som fx når en læsestærk elev udfordres i musik og har svært ved at holde en rytme. Måske træder den læseudfordrede elev til som hjælper, viser sig taktfast og med et overraskende overblik (Adrian, 2018). I musik kan eleverne hjælpes ad, lytte til hinanden og samarbejde. Her trænes demokratiske værdier som lydhørhed, handlekraft og medansvar. Gennem veltilrettelagte musikalske aktiviteter og udfordringer kan eleven opnå social læring (Hallam, 2015) og psykisk robusthed. Ved at øve sig udvikles motorik, vedholdenhed og koncentration.

Undervisningen skal imødekomme målsætningerne om en længere og mere varieret skoledag, jf. lov nr. 1640, heriblandt varieret og anvendelsesorienteret undervisning, bevægelse, åben skole og understøttende undervisning.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

Overordnet består musikfaget af bindende kompetenceområder med tilhørende bindende kompetencemål og færdigheds- og vidensområder. Kompetenceområderne kan i praksis i mange tilfælde tænkes sammen i tilrettelæggelsen af undervisningen. Musikfaget er inddelt i kompetenceområderne: musikudøvelse, musikforståelse og musikalsk skaben.

Oversigt over fagets kompetenceområder og tilhørende kompetencemål

Kompetenceområde	Efter 2. klassetrin	Efter 4. klassetrin	Efter 6. klassetrin
Musikudøvelse	Eleven kan deltage opmærksomt i sang, spil og bevægelse.	Eleven kan deltage opmærksomt i sang, spil og bevægelse med bevidsthed om egen og andres rolle i musikalsk udfoldelse.	Eleven kan udfolde sig selvstændigt i sang, spil og bevægelse.
Musikalsk skaben	Eleven kan deltage eksperimenterende i musikalske aktiviteter.	Eleven kan udtrykke sig skabende i musikalske aktiviteter.	Eleven kan arrangere og komponere musikalske udtryk.
Musikforståelse	Eleven kan lytte til og udtrykke sig om musik.	Eleven kan lytte opmærksomt til og udtrykke sig varieret om musik.	Eleven kan lytte opmærksomt til og udtrykke sig varieret om musik fra forskellige genrer, kulturer og perioder.

4.1 Musikudøvelse

Kompetenceområdet musikudøvelse handler om, at eleverne synger, spiller og bevæger sig til musik. Her opnår eleverne kundskaber og konkrete musikalske færdigheder, og stemme, motorik, koordination og koncentration trænes. Dette understøtter elevernes alsidige udvikling. Ved at vælge forskellige sange og forskellig slags musik får eleverne forståelse for egen og andre lande og kulturers musikalske udtryk.

Glæden ved at prøve sig frem, lege og improvisere er vigtige elementer uanset klassetrin i at udvikle nye erkendelser og fantasi. Når eleverne øver sig i trygge rammer med plads til at famle og fejle, vokser tilliden til egne evner. Efterhånden kan eleverne reflektere over det musikalske stof, de arbejder med. Der kommer flere fagbegreber på, og forståelse for musikkens kompleksitet øges. I musikudøvelsen kan eleverne arbejde sammen i store grupper om et fælles musikalsk udtryk, men efterhånden også alene eller i mindre grupper. Her oplever eleverne, at der er brug for den enkelte, og at alle i sammenspillet og i fælles-sangen har indflydelse og er medansvarlige for et fælles musikalsk resultat.

4.2 Musikalsk skaben

Kompetenceområdet musikalsk skaben handler om at udvikle elevernes kreative kræfter og give dem lyst til at skabe musik. Her er plads til at eksperimentere med forskellige klangkilder og deres lyd kvaliteter og forholde sig åbent og undersøgende til musikens mangfoldighed og variationsmuligheder. Det er vigtigt, at eleverne tør fejle i processen frem mod eget udtryk. Arbejdet med arrangement, improvisation, lydformning, komposition og bevægelse til musik skal kvalificere elevernes egne udtryk. I dette arbejde eksperimenterer eleverne med fx puls/ikke-puls, rytme, melodik, dynamik og tempo.

Det kreative arbejde er ikke det samme som frihed til at gøre hvad som helst, der falder én ind. Skabende arbejde foregår altid på baggrund af rammer for friheden (Hansen, 1988). I skabende musikalsk arbejde møder eleverne forskellige arbejdsmetoder og processer, lærer at tage stilling til musikalske udtryk og træffe kvalificerede musikalske valg.

4.3 Musikforståelse

Kompetenceområdet musikforståelse handler om, at eleverne undersøger musik og forhold omkring musik. Her får de viden og udvikler et fagsprog. Det kan ske gennem musiklytning, musikoplevelser og fordybelse i livemusik, produceret musik eller ved at arbejde udøvende med små musikalske byggesten (Christensen, 2005). Det er centralt, at eleverne udvikler gode lyttestrategier, og der arbejdes med god lyttekultur og bearbejdning af lytteoplevelsen (Espeland, 2001). Her kan man med fordel tage udgangspunkt i

- Formal lytning, hvor fx bestemte elementer i musikken så som melodi, instrumenter, harmonik, rytmiske mønstre, form og dynamik undersøges.
- Associativ lytning, hvor elevernes egne associationer og udtryk er i fokus. Denne tilgang lægger særligt op til at udvikle erkendelse, fantasi og arbejde med det mundtlige sprog.
- Musikalske byggesten, hvor eleverne gennem musikudøvelse eksperimenterer med små, udvalgte elementer af kendte musikstykker. En byggesten kan fx være en karakteristisk rytme eller lille tonerække.

I alle lyttestrategier er det vigtigt, at eleven forholder sig åben. I lytningen trænes koncentration og fordybelse. Når elevernes erfaring og indsigt vokser, kommer der flere nuancer til deres fagsprog, musikalske udsyn, beskrivelser og undersøgelser.

4.4 Kompetenceområdernes samspil

I praksis er flere af aspekterne i kompetenceområderne integreret i hinanden samtidigt og de er svære at skille ad. Arbejder klassen med musikudøvelse, og synger eleverne en sang (*musikudøvelse*), lytter til forskellige udgaver af sangen (*musikforståelse*), arbejder med vokale og kropslige udtryk, de selv finder på (*musikudøvelse/musikalsk skaben*), taler om tekstens indhold, opbygning og sangens samtid (*musikforståelse*) og herefter kommer frem til deres egen fortolkning, så indgår *alle tre* kompetenceområder faktisk i forløbet.

Tager undervisningen fx udgangspunkt i sammenspil, kan alle tre kompetenceområder let komme i spil gennem musiklytning og refleksion over originalnummeret (*musikforståelse*) og eksperimenteren med eget udtryk gennem improvisation og arrangement (*musikalsk skaben og musikudøvelse*).

Arbejder eleverne med lydformning, skaber et klanglandskab eller en lydfortælling ud fra et tema, indgår de tre kompetenceområder. Den musikalske skaben sker hulter til bulter i processen frem mod at have lydformningsstykket klart. Undervejs finder ideudveksling ("hvad skal vi finde på?"), samarbejde ("hvordan?"), rollefordeling ("hvem leder, hvem følger,

hvem spiller hvad?) musikalsk skaben, improvisation, arrangement, musikforståelse og musikudøvelse sted.

Progressionen inden for kompetenceområderne

Inden for kompetenceområderne i musikfaget går eleven fra i 2. klasse at deltage i et begrænset omfang til efter 6. klasse at kunne udtrykke sig selvstændigt i og med musik.

Selv om processen foregår individuelt, sker læringen i sociale musikalske praksisfællesskaber (Ubbesen, 2011), og her er lærerens opgave at tilrettelægge undervisning, som hjælper eleven på denne rejse. Der er ikke én, men mange måder at skabe progression i samspillet mellem trinene inden for de forskellige kompetenceområder. En udfordring for læreren er imidlertid, at det kan være svært at aflæse elevens læring. Her kan det være en hjælp at tænke på disse punkter ifm. læring og progression inden for de tre kompetenceområder:

- Selvom eleven ikke deltager i en musikaktivitet, kan eleven godt være åben, modtagende og iagttagende med alle sine sanser (Holgersen, 2003).
- Eleven kan også imitere de andre og deltage så godt som muligt i en aktivitet, selvom det ser usikkert ud, og eleven ikke er med hele tiden.
- På et eller andet tidspunkt lever eleven sig måske ind i aktiviteten og imiterer ikke kun de andre, men begynder at forstå musikalske elementer og deres sammenhæng i et større musikalsk udtryk. Her kan læreren se, at eleven i stigende grad arbejder produktivt og synligt i processen.
- På et tidspunkt bliver det måske tydeligt for læreren, at eleven kan forstå sammenhænge og bruge det stof, der er arbejdet med, til selv at supplere og udvikle nye personlige udtryk. Eleven er skabende, kreativ og udfolder sig selvstændigt.
- Læring sker ofte i spring, tilfældigt og hulter til bulter (Green, 2008), ifm. de tre kompetenceområder.

Progression inden for kompetencemålene

Musikudøvelse

I musikudøvelsen møder eleven et alsidigt og bredt udvalg af genrer, arbejdsformer og forskellige måder at bruge stemme og krop. Efter 2. klassetrin er målet, at eleven er opmærksomt deltagende. Efter 4. klassetrin er eleven blevet bevidst om sin egen og andres roller i musikalsk udfoldelse. Efter 6. klassetrin kan eleven udfolde sig selvstændigt. Undervejs vil eleven veksle mellem forskellige faser fra at være iagttagende, fumle, prøve af, efterligne, turde mere, blive fortrolig med, forstå, finde på og kaste sig ud i at synge, spille og bevæge sig stadigt mere og mere reflekteret og selvstændigt.

Musikalsk skaben

I det undersøgende, legende og eksperimenterende arbejde med lydformning, komposition, improvisation og bevægelse går eleven fra at deltage efter 2. klassetrin til at udtrykke sig musikalsk skabende efter 4. klasse. I 5.-6. klasse tilføjes videns- og færdighedsmålet arrangement som redskab til at nå kompetencemålet efter 6. klasse, hvor eleven kan arrangere og komponere musikalske udtryk.

Musikforståelse

Efter 2. klassetrin kan eleven lytte og udtrykke sig om musik. Det sker gennem musikoplevelser og ved at få instrumentkendskab. Efter 4. klasse er eleven introduceret til musikanalyse og musikhistorie, så eleven kan lytte opmærksomt og få et varieret sprog om musik. På 5.-6. klassetrin arbejdes med musikkens funktion, så eleven efter 6. klasse kan lytte opmærksomt til og udtrykke sig varieret om musik fra forskellige genrer, kulturer og perioder.

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

De tre kompetenceområder musikudøvelse, musikalsk skaben og musikforståelse er inddelt i færdigheds- og vidensområder, som er beskrevet enkeltvis nedenfor under hvert trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne er bindende, men kan tilrettelægges på utallige måder. Rækkefølgen i de tre kompetencemål er ikke udtryk for en prioritering. Alle tre mål er vigtige. Ensigtigt fokus på ét af kompetencemålene begrænser elevens mulighed for at komme rundt i hele musikfaget og udvikle alsidige kompetencer.

Færdigheds- og vidensområderne spiller fint sammen. Sommetider forudsætter ét færdigheds- og vidensområde et andet: Eleven har brug for nogle bestemte færdigheder for at løse en opgave. Andre gange giver det god mening at arbejde sideløbende med flere områder i én musikaktivitet. Man kan eksempelvis lytte til musik uden at kunne spille eller komponere, men vil man udføre musik, må man også kunne lytte. Vil man være musikalsk skabende, er det nødvendigt både at kunne lytte og udføre musik. Omvendt kvalificerer man imidlertid også sin lytten gennem den praktiske musikudøvelse og ved at skabe musik. Gennem arbejdet med musikforståelse udvikles de musikfaglige begreber, som eleverne får brug for, når de udveksler og udformer musikalske ideer, træffer musikalske beslutninger og begrunder musikalske valg. Ved at inddrage det lyttende, udøvende og skabende i undervisningen sættes en musikalsk udvikling i gang. Denne udvikling kan skærpe elevernes sansemæssige og udtryksmæssige oplevelse af musik og styrke deres håndværksmæssige og intellektuelle greb om den og understøtte elevernes selvstændige udtryk i og om musik.

5.1 1. trinforløb for 1.-2. klassetrin

Progressionen i trinforløbene skal forstås på tværs af kompetenceområder og kompetencemål, således at hvert trinforløb bygger oven på det foregående trinforløb.

Oversigt over fagets kompetenceområder, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder efter 2. klassetrin

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensområder			
		Sangrepertoire	Sangteknik	Sanglege og bevægelseslege	Spil
Musikudøvelse	Eleven kan deltage opmærksomt i sang, spil og bevægelse.	Sangrepertoire	Sangteknik	Sanglege og bevægelseslege	Spil
Musikalsk skaben	Eleven kan deltage eksperimenterende i musikalske aktiviteter.	Lydformning	Komposition	Improvisation	Bevægelse
Musikforståelse	Eleven kan lytte til og udtrykke sig om musik.	Musikoplevelse	Instrumentkendskab		

Undervisningen bygger bl.a. på elevernes nysgerrighed og umiddelbare lyst til at bruge krop og stemme. En alsidig undervisning ift. indhold og aktivitetsformer hjælper elever med forskellige forudsætninger til at deltage i et inkluderende musikalsk læringsmiljø. At være god til musik kan være mange ting, eksempelvis at kunne samarbejde, få ideer, associere, lytte, åbne sig for musikken, kunne følge eller lede opmærksomt eller knække læsekoden ift. til noder eller grafisk partitur.

Det musikalske stof er generelt præget af enkelhed og overskuelighed og giver appetit på at arbejde undersøgende og kreativt. Elevernes oplevelser, bevægelser, ideer og erfaringer med musik og lyd fra hverdagen kan medtænkes i planlægningen af undervisningen.

Musikudøvelse

Kompetenceområdet musikudøvelse leder i 1. trinforløb hen mod, at eleverne kan synge, spille og bevæge sig til musik gennem et alsidigt udvalgt musikfagligt indhold. Eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie gennem musik og sange, ligesom de skal få forståelse for andre lande og kulturers musikalske udtryk.

Musikudøvelse omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Sangrepertoire fokuserer på elevernes kendskab til et alsidigt udvalg af nyere og ældre sange, viser, salmer og udvalgte rim og remser.

Sangteknik er centreret om elevernes kendskab og fortrolighed til basal brug af stemmen gennem legende aktiviteter.

Sanglege og bevægelseslege fokuserer på elevernes deltagelse i musikalske fælleslege.

Spil omhandler elevernes deltagelse i enkelt sammenspil.

Sangrepertoire

Gennem kendskab til fx nye og ældre sange, viser og salmer som børnesange, årstids- og højtidsange samt salmer opbygger eleverne et alsidigt repertoire.

Enstemmig fællessang kan fx være centralt på 1. trinforløb. Indholdet i sangene knytter sig til elevernes hverdag og stimulerer deres forestillingsverden og fantasi og fører dem ind i den kulturelle sangtradition. I rim og remser udvikler eleverne deres sprog og oplever sprogs lydside. Her kan man fx lege med udtale, sprogmelodi, dialekt, intonation, artikulation, rytmik og stemning og inddrage sange på andre sprog, fx engelsk. Arbejdet med eksempelvis folkeviser kan være en anledning til at sætte fokus på svære ord og på historie- og kulturforståelse.

Sangteknik

Det er væsentligt for elevernes sangglæde og motivation, at de får positive erfaringer og opnår tryghed, så de kan bruge stemmen i musikalske sammenhænge. Det giver mulighed for at udvikle sund stemmebrug, klang og evne til at intonere og udtrykke sig med stemmen. Stemmen er en del af menneskers udtryksformer, og ved at give eleverne anledning til fx at eksperimentere med stemmen og udfolde sig kreativt og legende på mangfoldige udtryksmåder vokser elevernes fortrolighed med egne og andres stemmer. Det kan eksempelvis ske ved at synge i et højt/dybt toneleje, svagt/kraftigt, fint/groft eller korte/lange toner. Her er det afgørende, at musiklæreren går forrest og ved at bruge sin stemme motiverer og inspirerer eleverne til at udtrykke sig med egen stemme.

I arbejdet med fx vekselsang og ekkosange styrkes efterhånden elevernes sikkerhed i intonation og bevidsthed om egen stemme. Fællessangen kan være med eller uden akkompagnement. Det vigtige er at støtte elevernes enstemmige sang og som lærer være opmærksom på, at elevernes stemmeleje er lysere end voksnes. Sangene synges i et passende lyst stemmeleje, og eleverne opfordres jævnlige til at synge solo i små passager.

Sanglege og bevægelse

Eleverne tilegner sig elementære musikalske færdigheder med udgangspunkt i forskellige legeaktiviteter og bevægelsesforløb, hvor elementer som sang, spil, fagter, dansetrin, form og bevægelse kan indgå i en helhed. Gennem danse og sanglege får eleverne kropserfaring, kropskontakt og fysisk udfoldelsesmulighed og kan udvikle musikalitet, herunder puls- og periodefølelse, opmærksomhed, lydhørhed og samarbejdsevne.

Spil

Eleverne lærer at være aktive deltagere i musikalske sammenhænge med anvendelse af udvalgte instrumenter eller lydgivere som fx percussion, tromme, xylofon, tamburin og claves. Eleverne kan fx lære at følge en fælles grundpuls og anvisninger fra en musikleder i form af en lærer eller en anden elev. Undervisningen tilrettelægges, så den instrumentale musikudøvelse kan bruges som ledsagelse til fx sang, leg og bevægelse.

Musikalsk skaben

Musikalsk skaben leder hen imod, at eleverne gennem enkle musikaktiviteter og leg udvikler deres kreative kræfter og ideer og får lyst til selv at skabe, udføre og bevæge sig til musik. Når eleverne øver sig i trygge rammer med plads til at famle og fejle, vokser tilliden til egne evner.

Musikalsk skaben omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Lydformning tager udgangspunkt i elevernes arbejde med at skabe lydlandskaber med krop, stemme og selvvalgte klangkilder.

Komposition fokuserer på elevernes arbejde med at skabe små enkle musikstykker.

Improvisation er centreret om elevernes arbejde med at udføre enkle improvisationer med stemme, krop og andre klangkilder.

Bevægelse omhandler elevernes arbejde med at skabe enkle bevægelser til musik.

Lydformning

Eleverne lærer at udforske, udvælge og sammensætte lyde og klange til lydlandskaber i samarbejde med andre. Det kan eksempelvis være rim, remser, fortællinger, billeder eller korte eventyr. Lydlandskaberne kan være med til at understrege og udbygge oplægget. Eleverne arbejder fx med klangflader og pulsfaste eller pulsløse lydforløb og anvender fx krop, stemme, andre klangkilder og digitale medier med vekslende fokus.

Komposition

I det kreative og eksperimenterende arbejde med at skabe små musikstykker anvender eleverne forskellige klangkilder, deres lyd kvaliteter og variationsmuligheder. Det skabende arbejde foregår inden for tydelige og udfordrende rammer ift. elementer i musikken som puls/ikke-puls, rytme, klang, melodik, dynamik, tempo og form. Det kan fx kombineres med sprogsiden i rim, remser og raptekster.

Improvisation

Inden for tydelige, enkle rammer med begrænsede valgmuligheder lærer eleverne at improvisere. Improvisation handler fx om at skabe et enkelt musikalsk udtryk af øjeblikkets inspiration og med anvendelse af fri fantasi. Improvisation kan eksempelvis foregå via digtesang eller forskellige lege, bevægelser og eksperimenterende øvelser på instrumenter og lydgivere. Enkle rammer kan handle om begrænsninger i valg af toner og rytmer.

Bevægelse

Arbejdet med krop og bevægelse tager udgangspunkt i elevernes krop, enkle bevægelser og bevægelsesmønstre, de kender fra hverdagen. Det kan foregå ved imitation, men eleverne kan fx også selv finde på bevægelser, så de oplever ejerskab og anerkendelse. Bidrager eleverne med egne ideer til bevægelser, kan læreren fx hjælpe med at opsætte enkle, tydelige rammer inden for hvilke, eleverne kan udvikle deres egne bevægelser.

Musikforståelse

Kompetenceområdet musikforståelse leder i 1. trinforløb hen mod, at eleverne kan opleve og lytte til musik og genkende enkelte elementer i musikken.

Musikforståelse omfatter to færdigheds- og vidensområder:

Musikoplevelse fokuserer på elevernes evne til at opleve og lytte opmærksomt til musik.

Instrumentkendskab omhandler elevernes evne til at genkende klangen af forskellige instrumenter og kunne deres navne.

Musikoplevelse

Eleverne oplever forskellige former for musik, som stimulerer deres musikalske forestillingsevne eller associeres til noget konkret, eksempelvis stemninger, naturoplevelser, dyr eller steder. Musikstykkerne kan variere og repræsentere forskellige typer musik som fx klassisk, opera, jazz, pop og rock. Eleverne kan have glæde af at oversætte musikindtrykkene til andre udtryksformer som fx lyrik, tegning, drama eller grafisk notation.

Instrumentkendskab

Gennem arbejdet med forskellige instrumenter udvides elevernes kendskab til dem, herunder fx deres klang og navn. I undervisningen kan eleverne fx undersøge spille teknik, lyd dannelse og klang på en stor del af skolens musikinstrumentarium. Eleverne præsenteres for forskellige karakteristiske instrumenter og instrumentgrupper i indspillet musik fra forskellige genrer og kulturer.

5.2 2. trinforløb for 3.-4. klassetrin

Progressionen i trinforløbene skal forstås på tværs af kompetenceområder og kompetencemål, således at hvert trinforløb bygger oven på det foregående trinforløb.

Oversigt over fagets kompetenceområder, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder efter 4. klassetrin

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensområder			
		Sang-repertoire	Sangteknik	Fællesdans	Spil
Musikudøvelse	Eleven kan deltage opmærksomt i sang, spil og bevægelse med bevidsthed om egen og andres rolle i musikalsk udfoldelse.				
Musikalsk skaben	Eleven kan udtrykke sig skabende i musikalske aktiviteter.	Lydformning	Komposition.	Improvisation	Bevægelse
Musikforståelse	Eleven kan lytte opmærksomt til og udtrykke sig varieret om musik.	Musikoplevelse	Instrumentkendskab	Analyse	Musikhistorie

Undervisningen bygger bl.a. på, at eleverne i stigende grad skærper deres bevidsthed om den enkeltes betydning for det musikalske fællesskab. Det musikalske stof er fortsat præget af enkelhed, men der bygges flere lag på med stigende grad af musikalsk kompleksitet.

Gennem et alsidigt repertoire inden for sang, spil og bevægelse bliver eleverne gradvist mere opmærksomme på deres egen og andres roller i musikudøvelsen.

Eleverne kan i stigende grad være med til at fastlægge rammerne for de skabende processer. De oplever, at de kan byde ind i musikalske valg, får tillid til egne musikalske værdier og forståelse for andres. Eleverne kan lære, hvordan digitale muligheder kan inddrages i det skabende musikalske arbejde.

I arbejdet med musikforståelse sættes musikken nu ind i en historisk sammenhæng. Arbejdet med musikanalyse, herunder et øget fokus på musikkens grundelementer og form, påbegyndes. Der arbejdes med elevernes kendskab til det klassiske instrumentarium samt udvalgte nyere og ældre komponister og værker i tilknytning hertil.

Musikudøvelse

Kompetenceområdet musikudøvelse leder i 2. trinforløb hen mod, at eleverne synger, spiller og bevæger sig til musik inden for et varieret musikfagligt indhold og med en tiltagende forståelse for og deltagelse i fælles musikalske udtryk.

Musikudøvelse omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Sangrepertoire fokuserer på at øge elevernes kendskab til et alsidigt udvalg af nyere og ældre sange og salmer.

Sangteknik er centreret om elevernes evne til at synge i et fællesskab med lydhørhed og fortrolighed til egen stemme, god klang og intonation.

Fællesdans omhandler elevernes kendskab til et bredt udvalg af både nyere og ældre fællesdanske.

Spil fokuserer på at lære eleverne at spille sammen.

Sangrepertoire

Eleverne arbejder med at udbygge deres repertoire med fx nyere og ældre sange og salmer, herunder fx viser og årstids- og højtidsange. Sangene kan med fordel variere i tempo, stemning, stilart og tekstindhold. Der tages udgangspunkt i den danske sangtradition i bred forstand, men der kan også tilføjes sange fra andre lande, herunder fx engelske sange. I undervisningen kan eleverne fx arbejde med, hvordan sangbøger er opbygget, og hvordan teksterne kan formidle en historie eller et særligt budskab.

Sangteknik

Ved at undersøge stemmens muligheder og udfolde den på mangfoldige udtryksmåder bliver eleverne fortrolige med egen stemme. Der arbejdes fx med, at kroppen bruges hensigtsmæssigt til støtte for sangstemmen og med at udvikle en god intonation og udvide stemmens ambitus (toneomfang). Eleverne lærer, at forskellige sange fordrer forskellige typer stemmekvalitet, udtryk og sangstil. Efterhånden kan eleverne lære at synge sammen i enkel flerstemmighed. Her kan kanonsang, over- og understemmer eller ostinatbaserede stemmer være velegnede.

Fællesdans

I fællesdans arbejder eleverne med forskellige typer fællesdanske og får herigennem erfaringer med dans som musikalsk udtryksform. Der kan fx indgå nye og gamle fællesdanske af dansk og udenlandsk oprindelse. Disse danse kan være med til at styrke elevernes kropslige erkendelse af elementer som fx form, rytme, dynamik, betoning og timing. Dette kan være en måde at styrke elevernes puls- og periodefølelse på.

Spil

Spil på musiklokalets instrumenter kan give eleverne anledning til at samarbejde. Eleverne spiller sammen i både større og mindre grupper og derved bevidstgøres om egen rolle i den musikalske helhed i en gruppe og afprøve forskellige roller som fx musiker, arrangør eller instruktør. Den enkelte elev kan bl.a. få mulighed for at blive mere fortrolig med et enkelt instrument. Der lægges vægt på et varieret sammenspilsrepertoire, melodispil, gehør og brug af enkel notation.

Musikalsk skaben

Musikalsk skaben leder hen imod, at eleverne udvikler egne kreative kræfter og ideer og får mod på selv at skabe musik. Det skabende arbejde sker på baggrund af klare og trygge rammer med plads til at famle og fejle. I det skabende arbejde finder eleverne frem til deres eget udtryk gennem arbejdet med arrangement, improvisation, lydformning, komposition og bevægelse til musik.

Musikalsk skaben omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Lydformning tager sit udgangspunkt i elevernes arbejde med at skabe lydlandskaber under anvisning i små, overskuelige opgaver.

Komposition fokuserer på elevernes arbejde med at skabe musik som fx at lave små melodier og musikstykker med udgangspunkt i en historie, stemning, rytme, lydgivere, sprog og stemmebrug.

Improvisation er centreret omkring elevernes arbejde med at udføre enkle improvisationer med instrumenter eller stemmen.

Bevægelse omhandler elevernes arbejde med at skabe bevægelsesmønstre med sikker puls- og periodefornemmelse.

Lydformning

I arbejdet med lydformning er der fortsat fokus på at undersøge, udvælge og sammensætte lyde og klange. Eleverne eksperimenterer fortsat med at udtrykke sig skabende med lydlandskaber i samarbejde med andre og udfordres i stigende grad via anvisninger og rammer. Eleverne kan derfor med fordel lære at arbejde kreativt og varieret fx med og uden brug af it.

Komposition

Eleverne udvikler små melodier og musikstykker, som ofte vokser ud af arbejdet med improvisation, arrangement og lydformning. Læreren hjælper eleverne med at vælge det særlige og interessante i det stof, som eleverne frembringer, og herved udvikle elevernes kreativitet og glæde til at udtrykke sig og mod til at turde fejle.

Improvisation

Eleverne lærer at improvisere og byde opmærksomt ind på instrumenter og med krop og stemme i musikalske forløb, fortsat inden for tydelige og begrænsende rammer. Det er vigtigt, at der er en tryk og legende tilgang til improvisation. Eleverne gør sig erfaringer med melodibaserede instrumenter, og her kan der fx arbejdes med fagsprog og konkrete øvelser som timing og udvalgte toner som fx pentaton skala (= en femtonig skala. En C-pentatonskala: C, D, E, G, A), korte/lange toner, pause/lyd, gentagelse/små forandringer af melodien. Improvisation kan fx ske ifm. korte passager eksempelvis forspil, mellemspil og vers eller i passager i egne kompositioner.

Bevægelse

Der er fortsat fokus på, at eleverne kan bruge kroppen til at skabe bevægelsesmønstre til musik, men kravene til kompleksitet og udtryk øges gradvist. Eleverne udvikler i arbejdet med koreografi og bevægelsesmønstre fx fantasi, timing og puls- og periodefornemmelse ved at skabe bevægelse til alsidige musikgenrer.

Musikforståelse

Kompetenceområdet musikforståelse leder på 2. trinforløb hen mod, at eleverne kan opleve, lytte opmærksomt til musik og udvide deres musikfagsprog og musikalske horisont. I musikforståelsen undersøges musikken og dens elementer som fx melodik, instrumenter, form og dynamik. Man kan undersøge på mange måder (Espeland, 2001): ved at lytte med forskellige lyttestrategier, men også ved selv at synge eller spille små musikalske byggesten (Christensen, 2005) eller ved at sætte musikken ind i en historisk sammenhæng.

Musikforståelse omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Musikoplevelse fokuserer på lyttestrategier, lyttekultur og elevernes evne til at formidle egne musikoplevelser samt på at kunne indgå i en koncertsituation.

Instrumentkendskab omhandler instrumentering i forskellige genrer og instrumenters klang og navne.

Analyse fokuserer på musikalsk udforskning. Heri indgår forskellige arbejdsmetoder og fagord og begreber som formforløb, dynamik og klangfarve.

Musikhistorie tager sit udgangspunkt i elevernes arbejde med udvalgte musikkesempler fra primært den vesterlandske musikkultur.

Musikoplevelse

Ved at opleve og lytte til musik, får eleverne mulighed for at udtrykke sig ud fra deres egne associationer. Her kan de træffe bevidste valg ved eksempelvis at give deres musikoplevelse et nyt udtryk i ord, dans, dramatisering, maleri eller fortælling. De musikkesempler, der præsenteres for eleverne, kan med fordel være forholdsvis korte, alsidige genremæssigt og velvalgte ift. formålet. Desuden rettes opmærksomheden i stigende omfang mod væsentlige strukturelle træk ved musikken som fx form, dynamik, instrumentation eller karakteristiske melodi- eller rytimestumper.

Instrumentkendskab

Eleverne lærer symfoniorkestrets klassiske instrumentarium at kende, og øvrige instrumenter kan fortsat inddrages. Her kan arbejdet med instrumentkendskab og genrekendskab gå hånd i hånd.

Analyse

Elevernes glæde, oplevelser og erfaringer i musiklytning er udgangspunktet for musikanalysen og medtænkes i planlægningen af undervisningsindholdet. Musikanalyse handler bl.a. om musikalsk udforskning og om at opløse musikken for at undersøge dens bestanddele. Det kan gøres på mange måder som ved at drøfte, imitere, flytte rundt på, beskrive, identificere, variere, stjæle og udvikle musikken (Espeland, 2001). I analysearbejdet kan musikstykker med væsentlige strukturelle træk og tydelige karakteristika udvælges. Det musikalske fagsprog om grundelementer i musikken kan inddrages, herunder form, dynamik og klangfarve, instrumentvalg, melodiske eller rytmiske motiver (Jensen, 2018), så eleverne kan anvende disse i musikanalysen.

Musikhistorie

I arbejdet med musikhistorie opnår eleverne kendskab til udvalgte nyere og ældre klassiske komponister fra musikhistorien. Der kan lægges vægt på, at komponisternes musik, liv og virke sættes ind i en historisk kontekst, og at eleverne arbejder med genrer

og musikeksempler, som repræsenterer variation genre- og stilmæssigt, herunder fx blues, samba, reggae, jazz, pop og rock.

5.3 3. trinforløb for 5.-6. klassetrin

Progressionen i trinforløbene skal forstås på tværs af kompetenceområder og kompetencemål, således at hvert trinforløb bygger oven på det foregående trinforløb.

Oversigt over fagets kompetenceområder, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder efter 6. klassetrin

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensområder			
		Sang-repertoire	Sangteknik	Fællesdans	Spil
Musikudøvelse	Eleven kan udfolde sig selvstændigt i sang, spil og bevægelse.				
Musikalsk skaben	Eleven kan arrangere og komponere musikalske udtryk.	Arrangement	Komposition	Improvisation	Bevægelse
Musikforståelse	Eleven kan lytte opmærksomt til og udtrykke sig varieret om musik fra forskellige genrer, kulturer og perioder.	Musikoplevelse	Musikhistorie	Musikkens funktion	Analyse

I 3. trinforløb kan eleverne i vid udstrækning inddrages i valg af indhold og arbejdsform inden for alle tre kompetenceområder. Eleverne kan i fællesskab lære at tage ansvar for det fælles musikalske udtryk og udvikler lydhørhed for andres musikalske valg og tillid til egne musikalske værdier og evner. I udviklingen af kreativitet er der fortsat fokus på glæden ved at udtrykke sig, modet til at fejle og evnen til at vælge det særlige.

I musikudøvelsen anvender eleverne stemme, krop, musikinstrumenter og andre klangkilder, herunder digitale enheder. Der arbejdes med at arrangere og bearbejde eksisterende musik og udvikle eget udtryk. Hovedvægten lægges på skabende processer og kvalificeringen af disse gennem fx kendskab til kreative processer, diskussioner, kommentarer og forslag.

I musikforståelse forholder eleverne sig mere nuanceret til musikeksempler. Eksemplerne kan omfatte forskellige genrer og stilarter. Eleverne kan møde musikken dels i indspillet form, dels ved koncerter. Hovedvægten lægges fortsat på musiklytning, men musikken kan sættes ind i en historisk og samfundsmæssig sammenhæng med henblik på at eleverne kan lære at reflektere over musik ift. kunst og kultur.

Musikudøvelse

Kompetenceområdet musikudøvelse leder i 3. trinforløb hen mod, at eleverne synger, spiller og bevæger sig til musik inden for et varieret musikfagligt indhold og med en tiltagende forståelse for egen rolle i musikalsk udtryk. Der veksles i stigende grad mellem organiseringsmåder (mindre/større grupper), instruktionsmåder og musikalske roller.

Musikudøvelse omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Sangrepertoire omhandler elevernes kendskab til sange på flere sprog.

Sangteknik fokuserer på, at eleverne lærer at bidrage med egen stemme alene eller i et fællesskab og med lydhørhed over for andres fx ifm. flerstemmighed.

Fællesdans fokuserer på elevernes kendskab til danse fra forskellige sammenhænge og kulturer.

Spil tager udgangspunkt i elevernes arbejde med musiklokalets instrumenter i sammenspil, herunder elektriske og digitale.

Sangrepertoire

Eleverne udbygger deres sangrepertoire med udgangspunkt i fx væsentlige sange fra den danske kulturtradition, og eleverne kan i stigende grad også lære sange på engelsk og andre sprog i relation til de kulturkredse, eleverne repræsenterer. Der stilles i stigende grad krav til elevernes viden om fx teksthindhold, tekstudtale, kontekst og stilart. Fællesskabet i enstemmig sang kan stadig vægtes højt.

Sangteknik

Arbejdet med at videreudvikle egne stemmer og udtryk bidrager til klassens fælles eller elevernes individuelle udfoldelse i musik. Undervisningen kan veksle mellem forskellige arbejdsmåder i fx hele klassen, grupper og solo med mulighed for i enstemmighed og flerstemmighed at afprøve forskellige sang- og klangidealer. Arbejdet med mikrofonteknik kan indføres.

Fællesdans

Det musikalske samvær i form af dans og bevægelse udbygges med et bredere repertoire af udtryk og stilarter fra udvalgte kulturer og miljøer. Eksempler kunne være folkedans, hiphop eller afrikansk dans eller elevernes egne bud på dansemønstre til udvalgt musik.

Spil

I større eller mindre grupper lærer eleverne at spille sammen. Principielt inddrages alle instrumenter. Opmærksomheden rettes mod det samlede klangbillede og indbyrdes lydhørhed og balance mellem instrumenterne. Elever, som spiller på instrumenter uden for skoletid, kan opfordres til at medbringe disse i musiktimen. Eleverne kan arbejde med gehør og notation som støtte for den praktiske musikudøvelse.

Musikalsk skaben

Musikalsk skaben leder hen imod, at eleverne udvikler egne kreative kræfter og ideer og får mod på selv at skabe musik og et selvstændigt musikalsk udtryk. Det skabende arbejde sker på baggrund af klare og trygge rammer og med plads til at famle og fejle. I det skabende arbejde finder eleverne frem til deres eget udtryk gennem arbejdet med arrangement, improvisation, lydformning, komposition og bevægelse til musik.

Musikalsk skaben omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Arrangement fokuserer på elevernes arbejde med at arrangere musik ud fra eksperimenter og egne ideer.

Komposition er centreret omkring elevernes arbejde med at skabe musikalske forløb med afsæt i instrumenter, stemme, krop og digitale medier.

Improvisation fokuserer på elevernes arbejde med at udføre improvisationer i musikalske forløb.

Bevægelse tager sit udgangspunkt i elevernes arbejde med koreografi.

Arrangement

Eleverne lærer at bearbejde musik som led i musikudøvelsen og det skabende musikalske arbejde og komposition. Ud fra eksperimenter og drøftelser laver eleverne arrangementer af musikforløb. Eleverne kan løbende kvalificere det musikalske arbejde gennem det at lytte, diskutere, give kommentarer og forslag. De kan ligeledes gøre sig overvejelser om fx musikkens karakter, inddragelse af digitale muligheder og teknikker for at understøtte den musikalske ide og et selvstændigt udtryk.

Komposition

Arbejdet med komposition foregår inden for klare rammer og med brug af fx instrumenter, sangstemme og it, gerne som en integreret del af musikudøvelsen. Klassens skabende arbejder kan indgå i klassens repertoire og fælles optræden, og de bygger på elevernes viden, fantasi og ideer. I arbejdet inddrages fx digitale enheder med deres særlige muligheder for at fastholde og redigere et musikalsk forløb. Der kan indgå skriveprocesser i elevernes arbejde med komposition, herunder nedskrivning af egne tekster og notation i en eller anden form.

Improvisation

Arbejdet med improvisation foregår inden for klare rammer som fx fastlagte akkordforløb, udvalgt tonemateriale eller rytmefigurer. Ifm. improvisation trænes elevernes gehør.

Bevægelse

Arbejdet med bevægelse fører frem til, at eleverne lærer at arbejde med koreografi og bevægelsesmønstre, der kan udvikles til egentlige danse. Koreografi handler i bred forstand om at sammensætte sekvenser af bevægelse. Eleverne kan samarbejde i større eller mindre grupper om at skabe fx koreografier, der eksempelvis kan sammensættes til større serier og gerne indgå i sammenhæng med musikudøvelse.

Musikforståelse

Kompetenceområdet musikforståelse leder på 3. trinforløb hen mod, at eleverne kan opleve, lytte til musik og har et musikfagsprog og en bred musikalsk horisont. I musikforståelsen undersøges musikken og dens elementer som fx melodik, instrumenter, form og dynamik. Undersøgelser af musikken kan gøres på mange måder, og eleverne kan i stigende grad have forskellige værktøjer til musikanalyse og kan perspektivere musikken ift. dens tid og funktion.

Musikforståelse omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Musikoplevelse omhandler elevernes evne til at lytte opmærksomt og opleve musik i forskellige genrer, kulturer og perioder.

Musikkens funktion fokuserer på musikkens virkning i forskellige sociale og kulturelle sammenhænge.

Analyse fokuserer på elevernes brug af centrale musikalske parametre i analyseøjemed.

Musikhistorie tager udgangspunkt i elevernes arbejde med udvalgte perioder i musikhistorien.

Musikoplevelse

I arbejdet med musik fra forskellige genrer, kulturer og perioder lærer eleverne i stigende grad at blive fortrolige med musikken. Igennem forskellige musikoplevelser kan eleverne forholde sig til musikeksempler ud fra forskellige tilgange. Det kan eksempelvis være analyse, associationer, beskrivende tilgange eller ved at omforme og fortolke det musikalske stof i andre udtryksformer som tekst, maleri, skuespil eller bevægelse.

Musikhistorie

Fagbegreber og læsning af fagspecifikke tekster indgår i arbejdet med musikhistorie fra forskellige perioder. Dette fører frem til, at eleverne får kendskab til udvalgte perioders karakteristiske stiltræk og centrale personer. Undervisningen kan eksempelvis foregå som led i tværfaglige forløb.

Musikkens funktion

Eleverne lærer at forholde sig til musikkens anvendelse, funktion og virkning i samfundet generelt. Eleverne indgår i drøftelser om musikkens roller i forskellige sammenhænge ved fx fester, religiøse handlinger, til koncerter, i butikker, på restauranter, i tv, radio, film og andre elektroniske medier og som magtmiddel. Eleverne kan lære at forholde sig reflekteret til deres egen brug af musik. Som led i diskussionerne henledes elevernes opmærksomhed fx på spændingsfeltet mellem musik som kunstnerisk udtryk og som handelsvare.

Analyse

Eleverne er fortsat undersøgende i musiklytningen og udbygger deres kendskab til fx fagbegreber som tema, motiv og form for at inddrage dem i at kunne analysere musik. Grafisk notation og notation i G-nøglen kan i stigende grad indgå, så eleverne kan genkende og følge eksempelvis enkle melodibevægelser, forløb, konturer samt rytmiske og melodiske motiver. Eleverne får indsigt i elementære akkordsammenhænge. Musikanalyse er tæt knyttet til musikudøvelse og skabende musikalsk arbejde.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Færdigheder og kundskaber, som opnås i musikfaget, kan anvendes og udbygges i det tvær- og fællesfaglige arbejde og i tværgående emner. Nedenfor beskrives eksempler på sådanne færdigheder og kundskaber, og hvordan de kan gavne og understøtte elevens alsidige udvikling.

Lydhørhed, hensyn og fælles ansvar

I arbejdet med fx korsang og sammenspil lærer eleverne at lytte til andre. Hvis man ikke lytter og tilpasser sin rolle til de andre, bliver det ikke til musik. Alle har et fælles ansvar for resultatet og må stå sammen for at lykkes. I sammenspil kan eleverne fx arbejde med at være en del af en helhed, hvor alle tager hensyn til hinanden for at skabe noget sammen. Kompetencen til at lytte, være lydhør, deltage, følge, lede og have ansvar for et fælles resultat kan overføres til ethvert gruppearbejde og enhver klasses debat.

Koncentration og forfinelse af detaljer

I arbejdet med musikalsk skaben og musikudøvelse er der rig mulighed for at udvikle evnen til at koncentrere sig, eksperimentere sig frem til et bestemt udtryk og forfine detaljen ved at øve igen og igen. Dette kan være en af vejene til at opnå præcision og sikkerhed og er let at overføre til andre fag og aktiviteter i skolen, hvor performance indgår. Ved at øve sig, eksperimentere med forskellige måder at spille eller synge en lille frase på og gå ned i detaljen kan vedholdenhed og omhyggelighed udvikles. Det er der fx brug for, når eleven skal præcisere noget gennem sproget, tegne eller male en særlig detalje, vise et bestemt move i en dans eller score et mål.

Musik, stilhed, støjforurening og livskvalitet

I musikundervisningen forholder eleven sig bl.a. til det hørte. I musiklytning lytter eleven efter detaljer fx i instrumenter og lyde. Eleven får et nuanceret forhold til det hørte og kan fx skelne mellem lyd/stilhed, musik/muzak og interessant lyd/lydforurening. Denne erfaring og viden kan inddrages ift. fx omgivelserne: i et lokale, i det offentlige rum eller i naturen. Tværfaglige emner kan således fx omhandle lyd, stress eller høreskader som tinnitus. Hvordan opstår høreskader, og hvordan kan de begrænses? Musik, livskvalitet og helbred er også et tværfagligt emne, hvor musik bidrager til at belyse vigtige forhold.

Tid og timing

Igennem arbejdet med musik bliver eleven bevidst om aspekter ved tid og få sprog for det. Tiden kan opleves hurtig eller langsom. I musikudøvelsen og den musikalske skaben kan parathed og timing spille en stor rolle. Man kan fx komme for tidligt eller sent med en vigtig tone. Disse færdigheder og kundskaber kan overføres i arbejdet med fx performance, film, jokes eller vigtige pointer i en fremlæggelse.

Analyse, overblik og grafisk notation

I arbejdet med produktion og analyse af sange og musikvideoer i danskundervisningen kan eleverne fx inddrage deres viden om formsprog og musikalske virkemidler i en musikvideo. Musikfaglige kompetencer ift. puls, rytme og grafiske notationsformer kan hjælpe til overblik over lyd- og billedsiden.

Musik og krop

Igennem arbejde med musik er eleven ofte aktiv med sin krop. Megen læring i musikfaget kan ske med kroppen forrest (Fredens, 2018). Når stemmen giver lyd, hænderne spiller eller dirigerer, eller når fødderne bevæger sig til musikken, er kroppen en vigtig læringskilde. Ikke for megen tænketid, ud på gulvet og i gang! Eleven mærker sin krop og bruger den på nye måder. I sangarbejdet kan der være fokus på forhold som strubens og tungens placering eller på vejrtrækning. Hvis eleverne optræder med musikken får de en kropslig oplevelse. Her kan nervøsitet spille en rolle. I musikfaget er der mulighed for at synliggøre udfordringer i det at stille sig frem og performe. Nervøsitet kan italesættes som et alment vilkår, når man performer. I musikfaget kan eleverne arbejde med nervøsitetsstrategier, som kan gavne andre områder, hvor eleven skal performe.

Musik kan påvirke følelser som glæde, sorg eller velvære hos eleven. Gennem musikfaget kan eleven opnå værdifuld indsigt i sin egen krop, og disse kropslige erfaringer og erkendelser er værdifulde at trække på også i skolens øvrige fag og aktiviteter.

7 Tværgående temaer

Musikfaget lægger op til at gøre brug af de tværgående temaer: sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab.

7.1 Sproglig udvikling

I musikundervisningen kan sproglig udvikling indgå på flere måder. Her er anledning til at arbejde med sproglige grundelementer og mulige betydninger. Gennem arbejdet med et bredt repertoire af sange, salmer, rim og remser og rap kan eleverne lære at fokusere på det tekstlige indhold samt sprogets stilistiske træk og udtale. Efterhånden som eleverne har kendskab til flere sprog, kan de inddrages ifm. fx sange i undervisningen. Sangteksternes indhold i form af begreber, kulturfænomener, historisk sammenhæng mv. kan udfoldes og forklares for eleverne.

Sproglig udvikling kan have fokus på fire dimensioner af det talte og det skrevne sprog: samtale, lytte, læse og skrive.

Samtale og sprogets lydside

I samtalen om musik kan musikfaglige begreber som fx tonehøjde, dynamik, klang og struktur inddrages. Det kan ske i analyse, diskussion og refleksion over musik. Også hverdags sproget kan blive en del af samtalen. Det kan være om fx musikoplevelser, beskrivelse af musik, eleven ikke har fagsprog for, men finder metaforer for. Også det "talte" sprog i rap kan forstås som en anledning til at øve, udvikle og arbejde med timing i det mundtlige sprog.

Ved fx at eksperimentere, lege og arbejde med intonation, sprogtone, artikulation, rytme, frasering og ved at inddrage fx dialekter og andre sprog kan der være rig mulighed for at udvide elevernes forståelse for sprogets lydside. Grundlæggende fysiologiske forhold ifm. sprog kan italesættes, som fx hvor i munden lyden er placeret, og hvordan tunge, mund og svælg arbejder sammen, når man taler.

I arbejdet med at synge tekster, kan sangen stimulere og støtte udtale og svære ord, fordi man typisk synger ord langsommere og omhyggeligere, end man udtaler dem i almindelig tale.

Lytte

I musik er ørerne centrale i modsætning til synet, der ellers som oftest dominerer sansindtryk. At lytte efter sprogets små lydige nuancer, vokaler og konsonanter, enderim, sprogmelodi, arbejde med forskellige dialekter, andre sprog og timing kan træne kompetencer i at lytte.

Desuden kan man arbejde med sprogets indhold i sange og musikkens måde at understøtte eller skabe kontrast til tekster. Hvad gør musikken ift. teksten? Tilføjer den noget til stemningen? Understreger musikken særlige sproglige udsagn? Gentager komponisten bestemte ord i sangen? Hvad gør musikken der, hvor der er pause i teksten? Er der stemningsskabende mellemspill?

Læse

I musikfaget kan eleverne læse fagtekster om musik, fx ifm. musikhistorie og informations-søgning. Her kan der udvikles et fagsprog. Også instruerende tekster om en opgave, der skal løses i musik, kan træne læsningen. Læsning i musikfaget kan være knyttet til det poetiske sprog i sangtekster.

Skrive

At skrive i musik kan forstås på flere måder. Skrivning med ord og bogstaver kan forekomme, ifm. at eleverne fx sætter tekst til en melodi eller gennem musiklytning inspireres til at finde på en fortælling eller poesi. At skrive i musikfaget kan imidlertid også forstås bredere og fx handle om at notere noget, der hjælper med at huske. Hvordan fastholder man en musikalsk ide, en melodi, en form, en rytme, en bestemt lyd osv. i hukommelsen over tid? Her opfinder eleverne måske egne grafiske symboler blandet med ord, noder og rytmeboks, så de senere kan vende tilbage til det.

7.2 It og medier

It og medier er en ressource for musikundervisningen og kan anvendes metodisk ifm. flere sider af musikfaget. Det kan være som inspirationskilde, når der fx arbejdes med musikindspilninger, film eller instruktionsvideoer eller som hjælpemiddel fx ved akkompagnement til fællessange, hvis læreren ikke selv akkompagnerer.

It- og mediekompetencer kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald.

Eleven som kritisk undersøger

Eleverne kan lære at søge forskellige relevante ressourcer i digitale medier. Det kan eksempelvis ske i musikforståelse, hvor eleverne bl.a. kan læse fagspecifikke tekster og i arbejdet med musikudøvelse, hvor fx instruktionsvideoer kan spille en rolle. Også i arbejdet med fx forholdet mellem lyd og billedside kan eleven forholde sig kritisk til den store mængde materiale, der findes på de digitale medier. Her kan spørgsmål om lydens rolle ift. billederne og lyd som manipulation være aktuelle.

Eleven som analyserende modtager

Musik er en stor industri med mange kommercielle interesser og aktører. Eleven kan derfor vurdere musikkens rolle og intention på forskellige medieplatforme. Dette kan eksempelvis foregå ved inddragelse af forskellige it- og medieplatforme ifm. musiklytning og analyse af musikvideoer og reklamer.

Eleven som målrettet og kreativ producent

Digitale medier kan indgå i særlig grad under kompetenceområdet musikalsk skaben, hvor disse kan anvendes til at skabe, fastholde og bearbejde musikalske udtryk. Eleverne kan arbejde digitalt og skabende inden for lydformning, komposition og digital produktion. I forbindelse hermed kan eleverne eksempelvis arbejde med remediering af eksisterende materiale eller redigering eller bearbejdning af eget skabende musikalsk arbejde. Det giver god mening at inddrage fx PC'er, tablets og mobiltelefoner i dette arbejde, hente inspiration i spilleinstruktioner, musikvideoer og instruktionsvideoer, når det gælder musikudøvelse.

Eleven som ansvarlig deltager

Eleverne kan lære, hvornår, hvor meget og hvordan man med respekt for andres rettigheder kan anvende allerede produceret materiale i egne kreative processer, eksempelvis i det skabende arbejde, hvor man ofte "stjæler" brudstykker fra andres musik og sammensætter musik og tekst nye måder.

7.3 Innovation og entreprenørskab

Faget musik kan både fordre og udvikle innovation og entreprenørskab hos eleverne. Dette kommer særligt til udtryk under kompetenceområderne musikøvelse og musikalsk skaben.

Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: Handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling.

I alle tre kompetenceområder kan der arbejdes med dimensionerne omverdensforståelse og personlig indstilling hos eleverne. Den musikalske basisviden, som eleverne kan opnå eksempelvis gennem musikudøvelse og arbejdet med kulturelle fænomener, skikke og vaner inden for musik, kan udgøre et væsentligt bidrag til deres omverdensforståelse.

I det kontinuerlige arbejde med musikudøvelse kan elevernes koncentration og personlige indstilling skærpes. Gennem afstemte musikaktiviteter kan der fx arbejdes på anerkendende og motiverende vis med at styrke elevernes tiltro til egne evner.

I kompetenceområdet musikalsk skaben kan der fx arbejdes med dimensionerne kreativitet og handling. Med en producerende tilgang kan eleverne opleve, at de med deres skabende musikalske arbejde og med deres sang, spil og bevægelse kan finde frem til produkter, som har værdi for eleverne og andre. Eleverne kan arbejde eksperimenterende og improviserende inden for klare rammer. Gennem disse aktiviteter kan eleverne skabe unikke musikalske løsninger med baggrund i deres viden, fantasi og egne ideer. I udviklingen af kreativitet kan der fokuseres på glæden ved at udtrykke sig, modet til at turde fejle og evnen til at vælge det særlige. Her kan eleverne få erfaringer med fx at komme med nye bud inden for eksisterende musikgenrer og bidrage til udviklingen af musikken og fremtidens genrer, som kan skabe værdi for andre.

8 Referencer

Adrian, Signe. 2018. *Klassekultur i lyd og bevægelse med særligt fokus på musik og inklusion*. EMU <https://www.emu.dk/grundskole/forskning-og-viden/forskning-relateret-til-fag/styrkede-laeringsmiljoer-i-2>

Christensen, Mogens. 2005. *Kreativ værkintrroduktion*. Herning, Dansk Sang.

Espeland, Magne. 2001. *Lyttemetodikk. Studiebok*. Bergen. Fagbokforlaget.

Fredens, Kjeld. 2018. *Læring med kroppen forrest*. København. Hans Reitzels forlag.

Green, Lucy. 2008. *Music, Informal learning and the School: a New Classroom Pedagogy*. Aldershot, UK and Burlington.

Hallam, Susan. 2015. *The Power of Music: A Research Synthesis on the Impact of Actively Making Music on the Intellectual, Social and Personal Development of Children and Young People*. London: Institute of Education Press (IOE Press). URL: https://www.researchgate.net/profile/Susan_Hallam/publication/273126443_The_power_of_music_a_research_synthesis_of_the_impact_of_actively_making_music_on_the_intellectual_social_
Hentet: den 1. februar 2019.

Hansen, Finn Egeland. 1988. *Båndtropering: Strategier for ny musik i skoleundervisningen 1*. Folkeskolens Musiklærerforening.

Holgensen, Sven Erik. 2003. *Deltagelsesstrategier i fænomenologisk belysning*, N M H Publikasjoner, bind 2002, nr. 6.

Jensen, Jesper Juellund. 2018. *Lærerens musikteori*. Dansk Sang, Saksøbing.

Nielsen, Frede Viggo. 1994. *Almen musikdidaktik* (2. reviderede og bearbejdede udgave). København: Akademisk Forlag.

Nielsen, Frede Viggo. 2010. *Hvorfor musik? Om begrundelser for en almen musikundervisning*. Dansk sang, 62, 1. Ss. 54–65.

Ubbesen, Inger. 2011. Klasseledelse i og med musik, s. 181–200. *Klasseledelse og fag*. Schmidt (Red.) Maria Christina. Dafolo. I M. C. S. København.

Musik - Læseplan

2019

2. udgave

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

